

Програмата за развитие от Доха

На Четвъртата сесия на Министерската конференция на СТО през ноември 2001 г. в Доха, Катар, е прието решение за провеждане на нов, амбициозен и всеобхватен кръг многостранни търговски преговори в рамките на СТО - кръгът Доха. Основната цел на преговорите е постигане на по-нататъшна либерализация на международната търговия, усъвършенстване и осигуряване на по-голяма предсказуемост на международните правила в търговията, което да допринесе за развитието в международен контекст.

По време на конференцията са приети следните програмни декларации и решения:

- Министерска декларация.
- Декларация по Споразумението относно свързаните с търговията аспекти на правата на интелектуалната собственост (ТРИПС) и общественото здраве.
- Решение по свързаните с прилагането на споразуменията на СТО въпроси.

В Министерската декларация - Програмата за развитие от Доха, се съдържат решенията относно мандата и обхвата на новия кръг преговори (общо 21 области). Основните въпроси са свързани с политиката на развитие - прилагането на споразуменията; специалното и диференцирано третиране на развиващите се страни; техническото сътрудничество и изграждане на капацитет; интеграцията на най-слабо развитите страни и малките икономики; трансфера на технологии. Тези въпроси заемат съществено място в останалите области на преговори, като селското стопанство, търговията с услуги, достъпа до пазара за неселскостопански стоки, свързаните с търговията аспекти на правата върху интелектуалната собственост, т. нар. "сингапурски въпроси" (търговия и инвестиции; търговия и конкуренция; улесняване на търговията; прозрачност на държавните поръчки), правилата на СТО, търговия и околна среда, електронна търговия.

По време на петата и шестата сесии на Министерската конференция, проведени в Канкун и Хонконг през 2003 и 2005 г. е потвърдено намерението за продължаване на преговорите. В Хонконг е приета *ad referendum* декларация, в която се отчита постигнатия напредък и се определят по-нататъшните стъпки за приключване на новия кръг преговори до края на 2006 г. Актуализирани са и сроковете за решаване на отделни въпроси, определени в Министерската декларация от Доха - *по селското стопанство и достъпа до пазара за промишлени стоки, по разпоредбите за прилагане на споразуменията на СТО, включително защитата на географските наименования, специалното и диференцирано третиране* и др.

Седмата и осмата сесии на Министерската конференция, проведени през 2009 и 2011 г. в Женева, отчитат, че независимо от усилията преговорите като цяло са в застой, причините за което са комплексни и са свързани както със съществените различия в съвременните социално-икономически приоритети на страните, така и с настъпилите през последните 20 години промени в бързо развиващите се икономики. На осмата сесия е изразен консенсус по политическите насоки в заключителното изказване на председателя на конференцията, в които се отчита невъзможността за едновременно приключване по всички въпроси на преговорите, и се изразява ангажимент от страна на министрите да продължат работата по преговорите, включително като се фокусират върху области, по които би могло да се постигне по-бързо и предварително съгласие (early harvest).

Развитие на преговорите от Доха кръга

До момента не е постигнат консенсус между страните членки на СТО по т. нар. модалности (параметри на преговорите) в отделните области. Последните ревизирани текстове по две от основните теми – селско стопанство и достъп до пазара за неселскостопанските стоки, датират от юли и декември 2008 г.

- **Преговори по селското стопанство**

Специалната сесия на Комитета по селско стопанство е създадена от Общия съвет на СТО през 2000 г. със задачата да води новия кръг преговори по продължаването на процеса на реформи съгласно чл. 20 от Споразумението по селското стопанство.

В обхвата на преговори се включват основните елементи на самото споразумение - **достъп до пазара, вътрешна подкрепа и експортна конкуренция (експортни субсидии)**. Важна част са т. нар. нетърговски аспекти на селското стопанство: **географски означения, развитие на селските райони, защита на околната среда, безопасност на храните** и др.

Страните членки признават необходимостта от баланс, както в договореностите по селското стопанство, така и по останалите области. Постигането на този баланс се обвързва с разработването на ефективни разпоредби за специално и диференцирано третиране на развиващите се страни, подкрепящи политиката на развитие, стратегиите за намаляване на бедността, безопасността на храните и продоволствената сигурност.

Проектът на модалности по търговията със селскостопански стоки от 2008 г., който остава в основата на работата по отделни въпроси до момента, отразява амбициите за висока степен на либерализация в сектора - значително намаляване на митата за различните групи стоки (по т. нар. ленти), съществено намаление на всички форми на вътрешна подкрепа, премахване на експортните субсидии.

Дискусионни остават съществени въпроси като: запазване на комбинираните мита; запазване на по-широки гъвкавости за чувствителните стоки и разширяването или отваряне на нови квоти по вноса, в процент от потреблението (около 10%); запазване на възможността за прилагане на специални защитни мерки за чувствителни продукти; договарянето на приемлив текст относно подкрепата по „зелена кутия”, в която се квалифицира и системата за директни плащания на ЕС; договарянето на параметрите за тропическите продукти, за които да се прилага почти пълна либерализация; субсидиите за памука и др.

ЕС се стреми в новото споразумение да договори такива разпоредби и промени по отношение на програмите за субсидии, които отговарят на широко-обхватната реформа в *Общата селскостопанска политика*. В рамките на преговорите ЕС предложи да съкрати с 60% митата за селскостопански продукти, с 80% нарушаващите нормалния ход на търговията субсидии (т. нар. вътрешна подкрепа) и изцяло да премахне експортните субсидии. В замяна ЕС очаква да постигне подобрен достъп до пазара за изнасяните преработени селскостопански продукти.

- **Преговори по достъпа до пазара за неселскостопански продукти**

Обхватът на преговорите по NAMA (non-agricultural market access) включва договаряне на условията за **намаляване на митата за всички промишлени стоки, особено в случаите на тарифните пикове, високите мита и тарифна ескалация**, при която за готовите продукти се прилагат по-високи мита, отколкото за суровините, както **и намаляването и премахването на нетарифните пречки пред търговията**. До голяма степен те са обвързани с преговорите по селското стопанство, което директно се отразява върху позициите на страните за нивото на амбиция на формулата, гъвкавостите, ерозията на преференциите, малките чувствителни икономии и наскоро присъединилите се страни.

Проектът на модалности в преговорите по NAMA от 2008 г. е базов документ. На този етап се счита, че временно са постигнати договорености по малка част от елементите на преговорите по достъпа до пазара за неселскостопански стоки: базова година за намаление на митата да бъде 2001 г.; необвързаните мита да бъдат увеличени с константна величина; използваната номенклатура по

Хармонизираната система да бъде ХС96 или ХС2002; гъвкавостите по параграф 6 за развиващи се страни с малък обхват на обвързване (дял под 35% за неселскостопанските стоки) – страни като Камерун, Конго, Куба, Гана, Кения, Нигерия, и др. да не намаляват митата си чрез формула; участието в секторните инициативи да не бъде задължително; най-слабо развитите страни да допринесат за либерализацията на търговията по възможност чрез разширяване на обхвата на стоките с обвързани мита, като развитите страни им предоставят прозрачни преференциални правила за произход; новоприсъединилите се след създаването на СТО страни да имат право на по-дълги преходни периоди за намаленията на митата.

Дискусионни остават тарифните секторни инициативи, списъкът на страните, които ще могат да ползват гъвкавостите по параграф 7, въпросът за непропорционално засегнатите страни, текстовете по нетарифните мерки.

Целта на ЕС е в резултат на преговорите чрез намаляване на тарифните ставки и на нетарифните регулаторни мерки да бъде увеличен съществено стокообменът в световен мащаб между всички страни – развити и развиващи страни.

- **Преговори по търговията с услуги**

Преговорите включват по-нататъшната либерализация на достъпа до пазарите на услуги, усъвършенстването на вътрешното регулиране и правилата на ГАТС. Либерализацията на търговията с услуги ще доведе до подобряване на експортните позиции и е предпоставка за подобряване на условията за предоставяне и повишаване на качеството на услугите.

В преговорите по достъпа до пазара се използват различни подходи - на основата на двустранни искания-оферти или плурилатерални искания по сектори. Предложени са допълнителни подходи за преговори по клъстери от сектори (напр. логистични услуги). През юли 2008 г. е проведена т. нар. Signalling Conference, в която министрите на търговията на близо 30 страни предлагат подобряване на офертите, но предложенията не са обвързващи. Редица преговарящи обвързват тези индикации с резултатите, които ще бъдат постигнати в другите области на преговорите от техен интерес, преди всичко по селското стопанство и НАМА. На този етап не е постигнат ясен ангажимент за подобрене на реалния достъп до основни сектори и подсектори на услугите. Постигнато е съгласие, изразено в решението на Осмата министерска конференция за дерогация (waiver) от задълженията по чл. II, ал.1 на ГАТС с оглед предоставяне на преференциално третиране на най-слабо развитите страни.

По вътрешното регулиране се обсъжда проект на текст за хоризонтални дисциплини, изготвен от председателя на работната група относно изискванията и процедурите за лицензиране, за признаване на квалификацията, прозрачността, техническите стандарти, специалното и диференцирано третиране за развиващите се и най-слабо развитите страни, последната ревизия на който е от март 2009 г. Засега няма консенсус по него. През април 2011 г. бе разпространен консултативен документ на председателя, консилидиращ всички нови предложения за ревизиране на текста. Започна работа и по въпроси, свързани с дисциплините в отделни сектори.

По правилата на ГАТС се дискутират предложения на страните по трите въпроса от мандата - извънреден защитен механизъм, субсидии за търговията с услуги, държавни поръчки.

ЕС има водеща роля в преговорите и застъпва позицията за постигането на амбициозни договорености по услугите, които да съответстват на либерализацията в областта на търговията със стоки. Офанзивните интереси на ЕС в тези преговори се основават на значението на сектора на услугите за европейската икономика, който заема дял от 2/3 от чуждестранните инвестиции на ЕС и осигурява над 60% от заетостта и износа на ЕС. ЕС е най-големият износител на услуги в света. От друга страна ЕС не иска дерегулиране или приватизация на сектори, в които принципите на

обществения интерес са изложени на риск, и защитава правото на членовете на СТО за насърчаване на културното разнообразие.

- **Преговори по свързаните с търговията аспекти на закрилата на правата върху интелектуалната собственост (Споразумението ТРИПС)**

Преговорите обхващат: 1) създаването на многостранна система за регистрация на географските означения (ГО) за вината и спиртните напитки и многостранен регистър в СТО; 2) разширяването на съществуващата защита по чл. 23 на ТРИПС на географските означения за вина и спиртни напитки върху други продукти; 3) връзката между ТРИПС и Конвенцията за биоразнообразието (КБР).

Преговорите по многостранната система за регистрация предвиждат създаването на регистър за защитени географски означения, нотифицирани в СТО. През април 2011г. бе изготвен проект на комбиниран текст за регистъра, включващ договорености за обхвата на регистъра, участието, нотифицирането и регистрирането на ГО, актуализирането на регистъра, правните последиствия, таксите, СДТ, процедури за промяна, продължаване, оттегляне на регистрация и др. На този етап няма консенсус по проекта.

По разширяването на защитата на ГО и по ТРИПС и КБР, по които мандатът за преговори е в рамките на въпросите на развитието, се водят консултации между заинтересованите държави членки под егидата на Генералния директор на СТО. По географските означения се запазва различието между страните по това, доколко е необходимо разширяване на защитата по чл. 23 на Споразумението ТРИПС върху други продукти, освен вината и спиртните напитки. По КБР е постигнат консенсус относно целите и принципите на конвенцията, но има различие по това, как прилагането на Споразумението по ТРИПС може реално да допринесе за тяхното осъществяване.

ЕС очаква срещу отстъпките, които прави по селското стопанство, да постигне значим резултат в двете области на преговорите по географските означения, а именно: разширяването на защитата на географските означения по член 23 на ТРИПС върху всички продукти; и създаване на многостранен регистър на географските означения, открит за всички продукти и с участието на всички страни в него.

Преговори по Споразумението ТРИПС и общественото здраве

След приемането на Министерската конференция в Доха на Декларацията за Споразумението ТРИПС и общественото здраве, през август 2003 г. е прието решение за временно неприлагане (waiver) на член 31(f) на Споразумението ТРИПС с оглед предоставяне на възможност на държавите членки да дават принудителни лицензи, т.е. разрешения за производство на патентовани лекарства без съгласието на собственика на патента, с цел износ в други държави членки, които нямат достатъчно мощности във фармацевтичната промишленост и в които има извънредни национални ситуации, свързани с общественото здраве, като епидемии от СПИН, малария, туберкулоза и др.

През декември 2005 г. бе прието изменение на Споразумението ТРИПС, което осигурява постоянното действие на временното решение от 2003 г. Изменението още не е влязло в сила, тъй като не е изпълнено изискването за ратифицирането му от поне две трети от страните членки на СТО.

- **Преговори по правилата в търговията**

Работната група по преговорите за правилата в СТО има за цел усъвършенстване на правилата и нормите, включени в *Споразумението за субсидиите и изравнителните мерки* и *Споразумението за прилагане на член VI от ГАТТ 1994 (т.нар. Споразумение по анти-дъмпинг)*, както и на *правилата за сключване на регионални споразумения за търговия*. Ефективните правила и норми при мерките за търговска защита и правителствените субсидии са от изключително значение за намаляване на влиянието на негативните фактори върху търговията и инвестициите, и за подпомагане на конкуренцията в световен мащаб.

Консултациите в Работната група по преговорите за правилата в се водят на базата на разпространите през м. ноември 2007 г. и през 2008 г. [проекти на консолидирани текстове](#) на Споразумението по антидъмпинг и Споразумението за субсидиите и изравнителните мерки. През април 2011 г. е публикуван ревизиран вариант на споразумения (TN/RL/W/236), отразяващ постигнатото съгласие по част от елементите извън скоби.

Продължава обсъждането на спорните проекто-разпоредби по антидъмпинговите правила (нотификационни процедури, дефиниция за местното производство, представителност и др.) и хоризонталните субсидии (експортно финансиране, двойно ценообразуване, специфичност и др.) в текста от 2008 г. По *субсидиите в рибарството* завърши работата по Пътната карта и започна обсъждането на нови текстови предложения относно забраните (включително субсидиите за горивата), специалното и диференцирано третиране, системата за управление, партньорските проверки, държавните помощи и др.

На 10 юли 2006 г. официално е прието [решение за нов механизъм на прозрачност](#) при сключването на регионални споразумения за търговия (РТС). В него се предвижда ранно обявяване на условията в нотификация до СТО, въз основа на която Секретариатът ще трябва да подготвя фактологична презентация. Механизмът се прилага временно до инкорпорирането му в резултатите от кръга Доха.

Основните въпроси, които са от интерес за ЕС в преговорите по правилата, са свързани с въвеждане в СТО на европейското действащо законодателство и практики в областта на мерките за търговска защита, както и продължаване на работата по механизма за прозрачност паралелно с преговорите по системните въпроси в РТС.

- **Преговори по търговия и развитие**

Преговорите по търговия и развитие се считат за ключова област в Програмата от Доха и засягат два основни въпроса: *Мониторинговия механизъм* и *предложенията, свързани със специфични споразумения в СТО*. Целта на преговорите по Мониторинговия механизъм за специалното и диференцирано третиране (СДТ) е да бъде създадена многостранна правна рамка за хоризонтален, прозрачен и инициран от страните обмен на информация относно прилагането на принципа на СДТ.

Предложения, свързани със специфични споразумения в СТО - шестте предложения, по които се водят активни консултации, се отнасят до разпоредбите за СДТ на Споразумението по санитарни и фитосанитарни мерки, Споразумението за процедурите по лицензиране на вноса и др. По останалите 28 предложения текат неформални разговори в малък формат, като списъкът е договорен принципно на Министерската конференция в Канкун (трети анекс към проекто-декларацията от Канкун) и се отнася до различни разпоредби на ГАТТ, включително суспендирането на отстъпки по чл. XXVIII, държавните търговски предприятия, платежния баланс, предекспедиционните проверки, правилата за произход и др.

ЕС настоява за договаряне на пакет от мерки за развитие, включващ предимно специална договореност относно субсидиите за производителите на памук в развитите страни, осигуряване на

неограничен достъп до пазара за най-слабо развитите държави, осигуряване на пакет за подпомагане на търговията и изграждане на капацитет.

- **Преговори по търговия и околна среда**

Преговорите се водят в три области: изясняване на връзката между правилата на СТО и онези многостранни споразумения по околната среда, които съдържат специални задължения по търговията; уточняване на процедурите за редовен обмен на информация между администриращите секретариати на многостранните споразумения по околната среда и СТО; намаляването или премахването на тарифните и нетарифни пречки за търговията със стоки и услуги, свързани с околната среда. При преговорите се проследява ефектът на мерките, налагани за опазване на околната среда, върху достъпа до пазара.

В първите две области са изготвени елементи на проекти като целта е преговорите да продължат на основата на проекто-текстове. В преговорите по премахването на тарифните и нетарифни пречки след продължителни дискусии какъв подход да се избере – на основата на общ списък на екологични стоки, оферти и искания, интегриран и др., се премина към представяне на кратки списъци на екологичните стоки от интерес на отделните страни. На тяхна основа е изготвен референтен списък на екологичните стоки. Представен е примерен списък на 26 ключови екологични стоки. Всички предложения за подходи в преговорите и списъци на екологични стоки остават на масата за преговори.

ЕС участва активно в преговорите по търговия и околна среда с цел да бъде постигнато значително подобряване на достъпа до пазара и намаляване на нетарифните ограничения за „зелени” стоки и услуги.

- **Преговори по уреждането на спорове**

Преговорите за ревизиране и подобряване на разпоредбите на *Договореността относно правилата и процедурите за уреждане на спорове* (ДППУС) се водят извън Доха кръга, в съответствие с Решение на министрите от 1994 г. Реално преговорите започват през 1997 г. и като цяло се счита, че са в напреднал етап – при наличие на достатъчно напредък в преговорите по Доха кръга, би могло да се постигне политическо съгласие и по новите текстове на ДППУС.

Обсъжда се проекто-текст и предложения за изменение на договореността, включващи установяването на постоянни членове в т. нар. панели (вместо избирането им на *ad hoc* принцип), изясняването на принципа на последователност между чл. 21.5 и чл. 22 (т.нар. *sequencing principle*) и повишаването на ефективността на процедурите по уреждането на спорове, съкращаването на сроковете при решаване на споровете, увеличаването или запазване броя на членовете на Апелативния орган, и др.

ЕС участва активно в преговорите и се стреми да бъдат договорени по-ясни процедури и правила за провеждане на спорове в СТО.

Сингапурски въпроси

По т. нар. Сингапурски въпроси (включващи търговия и инвестиции, търговия и конкуренция, прозрачност в държавните поръчки, облекчаване на търговията) в Декларацията от Доха е предвидено преговорите да започнат след петата сесия на Министерската конференция въз основа на решение от страните членки на СТО при постигнат консенсус по модалностите. На

Министерската конференция в Канкун голяма група от развиващите се и най-слабо развитите страни не се съгласяват да се пристъпи към преговори по четирите въпроса едновременно.

Усилията след Канкун са насочени към започването на преговори по някои от въпросите, които не са така спорни, по-специално *улесняването на търговията и прозрачността на държавните поръчки*, но работата по втория въпрос е временно преустановена с [Решение на Общия съвет](#) на СТО от 1 август 2004 г.

- [Улесняване на търговията](#)

С цитираното по-горе Решение на Общия съвет на СТО от 1 август 2004 г. страните членки се съгласяват да започнат преговори и определят мандата на Групата за преговорите по улесняване на търговията. По време на Осмата министерска конференция развитите страни и част от развиващите се настояват да бъде даден приоритет на преговорите по улесняване на търговията с оглед на положителния ефект върху бизнеса, който би бил постигнат с ранното приключване и прилагане на многостранно споразумение (разглеждано все още като част от единния пакет договорености в Доха кръга) в тази област.

Обхватът включва: изясняване и усъвършенстване на конкретни разпоредби на чл. V, VIII и X от ГАТТ (1994), касаещи транзита на стоки, митническите формалности, прозрачността на търговските разпоредби и достъп чрез интернет; прилагане на принципа за специално и преференциално третиране за развиващите се и най-слабо развитите страни; осигуряване на техническа помощ и изграждане на капацитет а пълноценното участие на тези страни в преговорите, и за прилагане на договореностите.

В проекта на [консолидиран текст](#) редица *спорни елементи* са поставени в скоби: митническите формалности, спешните пратки, свободата на транзита, обвързаната тарифна информация, специалното и диференцирано третиране, митническото сътрудничество, хоризонтални въпроси и др. Според оценките на Организацията за икономическо сътрудничество и развитие улеснените процедури ще намалят от 2% до 15% разходите за търговия със стоки.

ЕС има водеща роля в преговорите по улесняване на търговията и се стреми да бъдат въведени по-строги разпоредби за данъците и таксите по износа и вноса, прозрачността, процедурите на обжалване в митническите съюзи, митническите брокери, одобрените икономически оператори, използването на международни стандарти, енергийния транзит, транзитната инфраструктура и свързаните с тях такси.